

дотримання гарантій адвокатської діяльності. (Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>).

13 лютого 2013 року Верховною радою України було прийнято постанову «Про затвердження державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013-2017 роки», метою якої є здійснення комплексу заходів, спрямованих на забезпечення доступу до безоплатної правової допомоги осіб, які її потребують. На виконання даної програми було виділено з державного бюджету 401,497 млн. гривень.

Документом, який підтверджує імплементацію європейських стандартів надання правової допомоги, є наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження стандартів якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі». Нормативно-правовий акт сприяє врегулюванню комплексу основних характеристик моделі надання гарантованого державою захисту, передбачених міжнародними правовими актами, законодавством України, у межах яких захисник є незалежним в обранні стратегії і тактики захисту. (Наказ Міністерства юстиції України [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>). Прийняття нормативно-правової бази в сфері регулювання відносин щодо надання правової допомоги, підтверджує намір держави вступити до Європейського Союзу та покращити ефективність надання юридичних послуг на практиці.

Так, протягом червня – липня 2016 р, за підтримки Проекту Ради Європи «Посилення захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб в Україні» спільно з Координаційним центром з надання правової допомоги було проведено серію тренінгів для адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу. Надалі провідними європейськими адвокатами та національними експертами України було надано рекомендації щодо покращення правозахисної практики. Тобто зміни відбуваються не тільки на папері, але й на правозастосовній практиці, що є невід'ємною частиною імплементації європейських стандартів якості надання правової допомоги.

Важливу роль в розвитку адвокатської діяльності європейської моделі відіграє створення Вищої школи адвокатури Національної асоціації адвокатів України від 17 грудня 2015 року, серед основних завдань якої можна виділити – впровадження передових європейських стандартів якості надання правової допомоги, співробітництво з міжнародними правовими інститутами, наукове забезпечення проведення правової реформи, а також підготовка наукових кадрів та підвищення їх кваліфікації.

Враховуючи вищесказане, Україна відповідає європейським стандартам надання правової допомоги. Проте, держава не може передбачити будь-яке порушення закону з боку адвоката чи інших компетентних органів. Саме тому, державні механізми активуються при виявленні факту відмови від забезпечення ефективного представництва інтересів та надання доступу до правової допомоги.

Аналіз існуючої системи захисту прав і законних інтересів громадян свідчить про позитивні зрушення у правотворчій та правозастосовній діяльності держави. Однак, враховуючи порушення адвокатами своїх професійних обов'язків, виникає необхідність удосконалювати практику використання європейських стандартів надання правової допомоги.

Павлюк В.С.

*студентка 5-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ФОРМИ ТА МОДЕЛІ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ: ПРАКТИКА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Становлення демократичного суспільства та правової держави не уявляється можливим без утвердження основних інститутів такого суспільства та держави, одним із яких є адвокатура. Але сам факт становлення таких інститутів є недостатнім, адже суспільство та держава перебувають у стані перманентного розвитку, що викликає логічну потребу у подальшій оптимізації адвокатської діяльності.

Адвокатура відіграє важливу роль у процесі реалізації невід'ємного права кожного громадянина – права на правову допомогу, а у випадках, що визначені законом, ще й на безоплатну правову допомогу. Можливість користуватися допомогою професійного юриста, в тому числі і безкоштовно, в тих випадках, коли особа не має змоги оплатити юридичні послуги, є однією з гарантій захисту прав і законних інтересів особистості.

Аналіз міжнародно-правових актів дозволяє виділити три форми безкоштовної правової допомоги за галузевою ознакою:

1. Представницька форма. Вона пов'язана з питаннями в тих сферах, де послуги адвокатів оплачуються в рамках державної системи субсидованої юридичної допомоги, пов'язаних, наприклад, з судовим представництвом в цілому або представництвом тільки у кримінальних справах.

2. Консультативна форма. Полягає у наданні консультацій з метою забезпечення доступу громадян до правової інформації та для того, щоб громадяни могли приймати зважені з юридичної точки зору рішення.

3. Змішана форма. Безкоштовні юридичні послуги поширюються на весь спектр юридичних послуг, починаючи з усного консультування і аж до судового представництва.

Незважаючи на всю різноманітність кола суб'єктів, які залучаються для надання безкоштовної правової допомоги в різних країнах, виділяють, як правило, такі моделі:

1) контрактна модель (модель *judicare*) – система, при якій спеціальний державний орган укладає договір (контракт) з адвокатом, юридичною фірмою про надання юридичної допомоги по певній кількості справ або за певними категоріями справ, оплата за які здійснюється за рахунок державного бюджету. Така модель функціонує в Австрії, Англії та Уельсі, Австралії, Норвегії, Нідерландах, Шотландії, Швеції, Канаді і в деяких штатах США (Переверза І.М. Загальнотеоретичні підходи до моделювання адвокатської діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Переверза Ірина Михайлівна. – Одеса, 2016. – С. 192). Ця модель має два підвиди:

а) модель *judicare* в чистому вигляді (*pure judicare*), суть якої полягає в тому, що адвокати отримують виплати за надані юридичні послуги від держави через місцеві адміністрації або через колегії адвокатів або іншу організацію. У деяких випадках суди направляють осіб, які мають право на отримання безкоштовної правової допомоги, до адвокатів, які беруть участь в програмі з надання субсидованої державою безоплатної правової допомоги. У таких випадках адвокати представляють свої рахунки суду для їх перевірки і подальшої оплати. Виплати з бюджетних коштів проводяться або за конкретну юридичну послугу (наприклад, фіксована сума за розлучення за згоди кожного з подружжя), або погодинно, або з розрахунку максимального платежу за послугу незалежно від тривалості її надання.

Але варто зауважити, що досвід зарубіжних країн показує, що така модель є значно дорожчою, ніж модель, при якій адвокат отримує фіксовану заробітну плату.

б) модель «черговий адвокат» (*duty counse*), суть якої полягає в тому, що адвокати працюють на неповну ставку та оплата наданої ними юридичної допомоги проводиться за кожен день їх участі в якості захисника або представника у випадках, коли необхідно забезпечити надання безкоштовної юридичної допомоги.

2) модель «публічного (громадського, державного) захисника» характеризується тим, що держава або орган, керуючий системою безоплатної правової допомоги, створює постачальника юридичної допомоги – систему офісів за територіальним принципом, що забезпечує малозабезпеченим категоріям населення доступність до юридичної допомоги. Робота в цих офісах, як правило, побудована наступною схемою: черговий співробітник проводить первинну співбесіду з клієнтом, що звернувся за юридичною допомогою, для з'ясування характеру правової проблеми, що виникла. У разі її простоти юридична допомога може бути надана відразу ж шляхом правового інформування або консультування або шляхом направлення заявника до органу або організацію, де зазначена проблема може бути вирішена без участі юристів бюро. У разі, коли вирішення проблеми вимагає більш тривалого часу, клієнт направляється до конкретного юристу офісу, що спеціалізується в певній сфері права. Така модель існує в Великобританії та Уельсі, США, Ізраїлі, Шотландії, Литві, Росії, Україні і деяких інших країнах (Переверза І.М. Загальнотеоретичні підходи до моделювання адвокатської

діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Переверза Ірина Михайлівна. – Одеса, 2016. – С. 191).

3) модель «ex officio», суть якої полягає в тому, що держава в особі органів, що ведуть кримінальне судочинство (прокурора, слідчого, поліції, суду), призначає через професійні організації адвокатів захисника або представника для надання особі юридичної допомоги і оплачує його роботу з коштів державного бюджету. Для певної частини адвокатів, які не мають клієнтури, або тільки що вступили в адвокатську спільноту, або здійснюють адвокатську діяльність в регіонах, де чисельність адвокатів перевищує попит на юридичну допомогу, призначення на такі справи є основним джерелом доходу. Що стосується висококваліфікованих адвокатів, які мають велику клієнтуру і, як наслідок, завжди забезпечених роботою, як правило, не веде такі справи. Дана модель характерна для більшості пострадянських держав і колишніх соціалістичних країн Центральної та Східної Європи (Сулейманова Г. Международные стандарты и лучшие практики оказания субсидируемой юридической помощи / Г. Сулейманова // Юрист. – 2011. – № 3. – С. 51).

4) змішана модель являє собою таку систему, яка поєднує в собі елементи перших двох вищевказаних та інших моделей. Надання безоплатної правової допомоги здійснюється через незалежну державну організацію (модель публічного захисника) з залученням приватнопрактикуючих адвокатів на основі укладеного з ними договору по окремих справах (тобто контрактна модель), а також з використанням інших моделей (юридичних клінік, моделі «pro bono», тобто безоплатне надання юридичної допомоги), інших різновидів моделей.

Змішана модель використовується в багатьох країнах. Експерти пояснюють це тим, що прихильність до тієї чи іншої моделі без використання переваг протилежної моделі призводить до того, що система безоплатної правової допомоги стикається з великим числом проблем, яких вона могла б уникнути. Будучи обмеженим тільки моделлю *judicare* або тільки моделлю штатних юристів, орган управління системою безоплатної правової допомоги буде стикатися з усіма недоліками, не приділяючи належної уваги перевагам і компенсаційним можливостям іншої моделі. Комбінація моделей – це кращий вибір для забезпечення незаможних громадян юридичними послугами.

Пасічник Т.Ю.

*студентка 2-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЮВЕНАЛЬНА АДВОКАТУРА: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Головним обов'язком діяльності держави є забезпечення прав і свобод людини, у тому числі неповнолітніх, серед яких є право на безпечне дитинство при достатньому життєвому рівні, право на опіку та піклування, виховання з боку батьків, або осіб, що їх замінюють, охорону здоров'я та лікування, відпочинок, доступ до безоплатної повної загальної та професійної освіти, право на справедливий судовий розгляд із забезпеченням права на захист на всіх стадіях кримінального процесу та цивільних прав, зокрема права на житло. Кризові явища у соціальній та економічній сферах зумовлюють необхідність посилення соціального захисту дітей, визначення пріоритетних напрямів у цій важливій роботі, одним з яких є увага до дітей у конфлікті з законом. Сучасне становище неповнолітніх в Україні викликає цілком обґрунтоване занепокоєння, адже порушення прав саме даної категорії населення постало надзвичайно гостро в останні роки та вимагає принципово нових підходів до захисту їх прав у суді. У нашій державі ж до сьогодні не створено належних підвалин ювенальної юстиції, зокрема, спеціалізованої ювенальної адвокатури, яка б дозволила залучити до вирішення окремих категорій справ найбільш висококваліфікованих фахівців, що призвело б до підвищення якості правосуддя у справах з участю неповнолітніх, але невеликі кроки на шляху становлення даного інституту уже зроблені. Аналізуючи чинне українське законодавство можна з впевненістю констатувати, що в нашій державі сьогодні існують певні проблеми, що стосуються організації захисту в кримінальному судочинстві, особливо у відношенні малолітніх.

Дані проблеми потребують законодавчого вирішення із врахуванням досвіду зарубіжних країн, таких як США, Німеччина, Франція, Польща.